Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Alfred Adler

Cazul domnișoarei R.

Interpretarea unei povești de viață

Traducere din engleză
de Vlad Vedeanu

3
TREI

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Cuprins

7 I. Copilăria timpurie
19 II. Dificultățile adolescenței
29 III. Dezvoltarea unei nevroze
43 IV. Stilul de viață
63 V. Mania geloziei
73 VI. Dezvoltarea sexuală
91 VII. Problema iubirii
111 VIII. Șocul cunoașterii sexuale
132 IX. Protestul viril
153 X. O fobie de lupus
182 XI. Da! Dar...
211 XII. Scopul de superioritate
234 Cazul domnișoarei R.

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

I

Copilăria timpurie

Fie că ne place sau nu, de obicei învățăm din cărți. Sperăm cel puțin să descoperim în ele vreun răspuns la propriile noastre întrebări şi vreo soluție la propriile noastre dificultăți. Acest lucru este în special adevărat când alegem o carte care se ocupă de problemele vieții noastre psihice. Ce alt scop poate să aibă studiul psihologiei dacă nu ne oferă un ajutor concret pentru dificultățile noastre sau dacă nu ne oferă măcar posibilitatea să ne ajutăm noi înşine?

În această carte încerc să îi ofer cititorului o imagine a metodelor şi tehnicilor psihologiei individuale. Această artă de tratament al minții umane este întru totul demonstrabilă şi este indiscutabil deschisă celui de a cărui minte nu este străină înțelegerea profundă a unității conjunctive a vieții umane. Trebuie să cunoaştem simbolurile grafice ale limbajului nostru ca să putem citi limba pe care o vorbim. Aşa cum, deținând această cunoaştere, putem să citim o limbă altfel străină, la fel trebuie să cunoaştem simbolurile sufletului pentru a citi o viață.

Citim adesea biografii; multe sunt pline de poveşti de viață dramatice şi captivante. Multe au de-a face cu persoane al căror mod de viață sau ale căror realizări au fost cumva neobişnuite sau dramatice. Adesea, ceea ce face biografia interesantă este activitatea

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

individului sau forma literară. Aici mă ocup de o poveste de viață care, deşi însuflețită şi plină de culoare, este totuşi povestea unei fete obişnuite, fără merite deosebite. Cred că această poveste va ilustra faptul că s-ar putea prea bine ca aspectul psihologic al biografiei să fie cel mai fascinant.

Arta psihologiei individuale se bazează pe cunoaştere şi pe bun-simț. Numai celor împovărați de prejudecăți psihologice li se va părea ciudată, complicată sau amăgitoare. În această carte procedez aşa cum fac în cabinetul meu atunci când ascult pentru prima oară povestea unui pacient. Comentariile asupra poveştii nu se bazează pe o cunoaştere mai bună a faptelor decât aceea deja disponibilă cititorului. Intenționat, procedez într-o manieră nepremeditată şi spun povestea aşa cum mi-a fost transmisă, oferindu-mi interpretarea în timp ce o citesc pentru prima dată. La fiecare propoziție, la fiecare cuvânt al pacientei, mă gândesc: Care este adevărata semnificație a ceea ce spune? Care este atitudinea acestei persoane față de viață? Ce înseamnă cuvintele ei în lumina faptelor ei? Cum face față cerințelor vieții? Cum se poartă cu semenii săi, cu alte ființe umane? Cum îşi îndeplineşte datoriile (sau eşuează în a le îndeplini)? Tinde ea spre realitate sau spre iluzie?

Având cadrul acestei poveşti, ale cărei lacune le vom acoperi treptat din propria noastră experiență, o vedem pe această fată străduindu-se să ajungă la o expresie deplină a personalității ei şi să stăpânească problemele vieții. Începem de la cei dintâi ani de viață, întrucât am convingerea că dezvoltarea ființei umane este în mare măsură determinată de primii patru sau cinci ani.

Încep acum povestea domnişoarei R. Îmi este la fel de necunoscută cum este şi pentru dumneavoastră şi comentez pe măsură ce citesc.

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

E instructivă întrebarea: De ce nu mama? „Tatăl" are o semnificație specială. Acest copil, o fată, era mult mai ataşată de tatăl ei decât de mamă. Ce înseamnă asta? Din faptul că acest copil îl preferă pe tată putem trage concluzia că el trebuie să fie un om blând. Copilul se ataşează mai întâi de mamă. Este firesc şi uşor de înțeles. Pentru copil, mama reprezintă prima legătură cu lumea. Mama îl ajută şi adesea îl răsfață. A doua etapă se instalează mai târziu, când copilul devine întru câtva mai independent. Caută să se ataşeze de acele persoane care se poartă cel mai bine cu el; adică fie rămâne ataşat de mamă, fie se îndreaptă spre alții. Aici, mama începuse să răsfețe fetița, dar, aparent, nu putea să concureze cu tatăl pentru afecțiunea ei.

Te simți bine? Te doare ceva?

Fata îşi începe povestea cu o amintire din copilărie. Experiența psihologică ne-a arătat că amintirile din copilărie nu sunt atât de nesemnificative pe cât se credea înainte. Din rezerva nesfârşită de amintiri din copilărie pe care o are fiecare dintre noi, la maturitate se păstrează numai câteva. Tocmai acest fapt ar trebui să sublinieze importanța acestor impresii amintite. Aşadar, când un adult ne spune despre o amintire timpurie (prea puțin contează dacă este sau nu prima) care îi apare deosebit de limpede, suntem în măsură să interpretăm de aici atitudinea personală față de viață a celui care vorbeşte. Aceasta este, în esență, atitudinea pe care a menținut-o până în momentul povestirii, fie acesta cu douăzeci, treizeci sau patruzeci de ani mai târziu. Dacă această atitudine față de viață s-a schimbat pe parcursul anilor, şi amintirile din copilărie care îi apar înainte şi după o astfel de schimbare vor fi altele.

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Un exemplu concret poate va ajuta la clarificarea acestui aspect. Să spunem că te afli pentru prima dată într-un oraş străin şi eşti dus pe un drum lung de la gară la casa gazdei. Vei fi văzut, desigur, foarte multe lucruri pe drum. Ajuns acasă şi întrebat ce-ţi aminteşti, vei răspunde poate un monument din parc, nişte flori la fereastră, un magazin de delicatese, un cal biciuit, şuieratul strident al unei fabrici, hurducăiala serioasă a taxiului sau cine ştie ce. Dar pentru că erai condus şi, în acelaşi timp, aveai încredere în cel care te conducea, vei fi acordat puţină atenţie traseului. Pe de altă parte, dacă ai fi singur în oraş şi obligat să-ţi găseşti drumul pe jos, ai observa puncte de reper şi indicatoare şi sensuri de mers şi ai putea să descrii cu detalii precise drumul pe care ai mers.

Copilul este singur într-un oraş străin şi depinde de îndrumarea mamei sau a tatălui sau a oricui ar fi persoana preferată. Îşi va aminti numai lucrurile care lasă o impresie profundă, dat fiind că acestea se potrivesc unei scheme de existenţă sau atitudini faţă de viaţă deja structurate.

Ne vom strădui, aşadar, să tragem unele concluzii din amintirile timpurii ale acestei fete. Concluziile sunt susţinute şi de faptul că fata găseşte aceste lucruri ca fiind îndeajuns de importante pentru a le pune la începutul poveştii ei.

Tatăl trebuie să fi fost un om extraordinar de moale şi de slab, iar fata trebuie să fi fost un copil foarte răsfăţat. Deducem că această fată va avea grijă să fie întotdeauna răsfăţată. Îşi va dori să fie mereu în centrul atenţiei şi va încerca permanent să se pună în evidenţă. Apar dificultăţi imediat ce un astfel de copil intră în contact cu alte persoane care nu îi oferă aceeaşi atenţie pe care o primeşte de la persoana care o răsfaţă. Găsim într-un astfel de caz o tendinţă puternică de a respinge, o aversiune faţă de străini, o atitudine critică şi lipsă de interes pentru alte persoane şi o repulsie de a se

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

adapta la situații noi. Acest răsfăț se poate datora naturii tatălui ei sau poate că ea se află într-o situație aparte. Fie este singurul copil, crescut în circumstanțe deosebit de nefavorabile, fie este singura fată între băieți sau copilul cel mai mic. Se poate și ca vreunul dintre organele ei să aibă o funcționare deficitară.

Niciodată nu mă simțeam prea bine.

Nu putem să acceptăm literalmente afirmațiile pacienților noștri. Astfel de afirmații nu trebuie să ne influențeze așa cum îi influențează pe pacienți. Ceea ce această fată vrea să spună înseamnă: eram un copil bolnăvicios.

Întotdeauna aveam temperatură (asta e greu de crezut) *și mâinile îmi erau atât de fierbinți și de uscate, încât trebuia să le umezesc cu limba.*

Știm că există moduri mai bune de hidratare a mâinilor; mai mult, în caz de febră, și limba este uscată. Se poate ca ea să-și fi folosit limba pentru a-și umezi mâinile într-un cu totul alt scop decât cel la care se referă. Se poate observa că, adesea, copiii își folosesc limba în scopuri pe care persoanele de lângă ei le dezaprobă. Probabil că tatălui ei nu-i plăcea asta, iar fata atrăgea astfel atenția tatălui. Putem, așadar, să observăm o altă trăsătură: fata are o puternică înclinație de a-și asigura și întări poziția centrală prin purtări rele.

Tatăl meu mi-a spus mai târziu că viața mea a atârnat de un fir de păr.

Multor oameni sănătoși li s-a spus asta. Și viața mea „a atârnat de un fir de păr". Am înțeles mai târziu că nu era adevărat. În cele mai multe cazuri, o asemenea remarcă este o exagerare care servește la a-l face mai important pe cel care vorbește sau scrie. Cel care simte nevoia să exagereze trebuie, în primul rând, să se simtă inferior. Fata nu spune care era cauza suferinței. Aflăm doar că a

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

fost un copil fragil care nu mânca prea bine, dar aparent doar pentru că fusese răsfățat. Cunoaştem obiceiul copiilor de a refuza să mănânce; serveşte scopului de a atrage atenția asupra lor.

Nu aveam niciodată poftă de mâncare, niciodată nu îmi plăcea să mănânc nimic. Nu suportam gustul mâncării şi mestecam îmbucăturile de parcă erau hârtie sau iarbă. Îmi amintesc vag că părinții mei se plângeau de mine doctorului nostru. Singurul lucru care avea vreun gust era laptele mamei; se spune despre mine că m-am împotrivit cu disperare fiecărei încercări de a fi înțărcată.

Este uimitor că această fată scrie extrem de bine, în ciuda faptului că nu a ajuns prea departe la şcoală.

Am rămas, aşadar, un bebeluş alăptat pentru o perioadă incredibil de lungă, de fapt, timp de cinci ani.

Asta e destul de improbabil. Dar chiar dacă ar fi fost vorba de numai doi ani, putem presupune că această fată era profund ataşată de mamă. Asta confirmă afirmația noastră anterioară; adică ataşamentul față de tată reprezintă a doua etapă. Poate că tratamentul incorect din perioada de bebeluş a fost unul dintre motivele retragerii față de mamă. Înțărcarea unui copil de doi ani este o tragedie.

Încă pot să văd în fața mea sânul alb şi frumos al mamei.

Nu este prea sigur dacă acest copil şi-a amintit asta; astfel de imagini se pot forma ulterior. Din nou, trebuie să ținem seama că o asemenea imagine serveşte anumitor scopuri care par să nu aibă nimic de-a face cu imaginea. Am descoperit până aici că acea fată fusese răsfățată şi, în consecință, îi face pe alți oameni să o servească. Interesul ei este îndreptat spre a-i face pe ceilalți să-i fie devotați. Este dureros pentru ea să trebuiască să renunțe la sânul

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

mamei din moment ce o metodă atât de simplă de hrănire este însoțită de multă tandrețe și atenție. Această fată încă mai crede că nu era nimic în neregulă cu modul în care a fost crescută.

Mi-era rușine. Când aveam musafiri, obișnuiam să șoptesc la urechea mamei: „Vino, lasă-mă să beau". Trebuia apoi să se așeze undeva unde nu ne putea vedea nimeni.

Așadar, copilul știa că era ceva rușinos.

Când mama se ducea în vizită la rudele primului său soț, care murise, nu știa ce să facă în ce mă privea. Sora mea mai mare era dispusă să mă ia la sânul ei, dar eu am spus: „Nu e la fel ca atunci când mă ia mama. Tu ești blondă, iar mama e brunetă. Nu-mi place părul blond".

Putem observa din această remarcă ce lucruri mici și superficiale joacă un rol în simpatizarea sau respingerea unei persoane. Cineva ne este plăcut pentru că are ochii asemenea unuia dintre prietenii noștri; pe altul îl disprețuim pentru că vorbește ca un profesor pe care l-am urât. Ne place o fată pentru că părul ei e de aceeași culoare, pentru că tenul sau înfățișarea ei este la fel ca a mamei. Adeseori nu știm prin ce mecanism fin, nedectabil, ne este stârnită simpatia. De multe ori, chiar și acele persoane pe care le alegem întru iubire și căsătorie ne-au atras atât de puternic doar pentru că par să aibă o asemănare superficială, de obicei fizică, cu destinatarul anterior al afecțiunii noastre. În astfel de cazuri, legătura poate să rămână complet ascunsă, iar de obicei așa se întâmplă.

După cum știm acum, această fată era foarte atașată de mama ei în copilăria timpurie și subliniază trăsături distinctive care nu sunt de nicio importanță pentru noi.

Eu însămi eram brunetă.

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

Vorbeşte despre păr pentru a doua oară. Pune un accent deosebit pe păr.

Tatăl meu a vrut ca părul să-mi fie tuns scurt pe frunte. Purtam atunci o pelerină albastră cu broderie roşie şi îmi doream o pălărie. De fiecare dată când treceam pe lângă un magazin strigam: „Pălărie! Pelerină!"

Vanitate timpurie şi un puternic interes pentru aspectul exterior. Exista o mare preţuire a frumuseţii.

Nu puteau să mă ia din faţa magazinelor. În cele din urmă, mama trebuia să ocolească acele vitrine.

Copilul are o influenţă suficient de puternică asupra mamei pentru a o obliga să apeleze la trucuri.

Înainte să ies împreună cu mama, ea îl întreba pe tatăl meu cu ce rochie ar trebui să mă îmbrace.

Mama este, de asemenea, interesată de înfăţişarea copilului; este uşor de înţeles cum vanitatea îi este inculcată fetei.

Am fost foarte fericită când am primit prima pereche de pantofi; de-abia mi-au fost puşi în picioare că am şi deschis uşa şi am încercat să alerg cu ei.

Aceasta este o încercare de a-şi asigura stăpânirea lor. Tatăl ei este croitor; întreaga familie este predispusă să aprecieze aspectul exterior. Aşadar, aceasta nu este o trăsătură moştenită, ci ţine de atmosfera casei.

Erau mulţi nasturi în casă; jucam cu ei jocuri pe care le inventam eu. Erau banii mei.

Copilul are un interes prematur pentru muncă şi bani.